

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Средняя общеобразовательная школа №3
имени Героя Советского Союза Т.Б. Кечил-оола
города Кызыла Республики Тыва»

Утверждаю
Директор МБОУ СОШ №3 г. Кызыла

Н.В. Заболотнева
« 10 » 08 2022 год
г. Кызыла

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

Предмет: родной язык (Тыва дыл)

Классы: 4 «е», 4 «ж», 4 «з», 4 «и»

Кол-во часов в год (в неделю): 2 ч. (68 ч.)

Рабочая программа составлена на основе:

1. Программы (автор) Эргит-оол И.Ч., Дамба Н.Ч., Ондар Н.М.
2. Федерального государственного образовательного стандарта начального общего образования. Приказ №373 от 06.10.2009г.
3. Федерального закона «Об образовании в Российской Федерации» от 29.12.2012г № 273-ФЗ
4. Основной образовательной программы начального общего образования МБОУ «СОШ №3» им. Т.Б.Кечил-оола г.Кызыла РТ утверждена приказом № 1 от 30.08.2022г.

Обсуждена и согласована на
методическом объединении
Протокол № 1 от « 30 » 08 2022 г

Руководитель ШМО Ю.А. Бисярина /Бисярина Ю.А./

Принята на
методическом совете
Протокол № 1 от « 30 » 08 2022г

Зав. по УВР О.А. Таранова /Таранова О.А./

2022-2023 учебный год

ТАЙЫЛБЫР БИЖИК

Тыва дылдың ажылчын программазын Тыва Республиканың ниити өөредилгезиниң эге школага Тыва дыл талазы-биле күрүне стандарттарынга дүүштүр 1-4 класстарга А.К.Ойдан-оолдун, Э. Д. Ондарның, Н. Ч. Дамбанын 2008 чылда тургусканы программага даянып тургускан. 4-ку класска тыва дылды А.К. Ойдан-оолдун, А.М. Белек-Байырнын ниити өөредилге черлеринге өөредилге ному-биле планнаттынган.

1-4 класстарга төрөөн дыл үстүкү класстарга өөренир литература эртемнериниң белеткел чадазы болбушаан, колдуунда-ла практиктиг сорулгаларны чедип алырынче угланган.

Эге класстарга тыва дылды өөредириниң **кол сорулгалары:**

1. Уругларның аас болгаш бижимел чугаазын, чаа чүвени билип алыр чүткүл-сонуургалын сайзырадыр. Уругларны медреселдиг шын номчуур, бжиир болгаш чугаалаарынга өөредири.
2. Оларга төрөөн дыл талазы - биле эге билиглерни бээри.
3. Уругларны ном ажыглаарынга чаңчыктырар болгаш оларның дылга сонуургалын, номчулга болгаш бижилге - биле холбаштыр бойдушту, ниитилелдин амыдыралын хайгаараарынга үндезилээш, өөреникчилерни материалистиг үзел – бодал – биле чепсеглээри.
4. Уругларны мораль болгаш эстетика талазы – биле кижизидери:эки мөзү-шынарлыг, идепкейлиг, күш-ажылга ынак,хүлээнген херээнге харысалгалыг хамаатылар болурунга, таварышкан беоделерни бот-миннип ажып эртери.
5. Өөренип турар чүүлдерни сайгарып, бөлүктөп, деңнеп, түңнеп билиринге, оларның иштинден кол болгаш чугула чүүлдерни тып, тайылбырлаарынга өөреникчилерни таныштырары.

Тыва дылда 4кү класстың календарьлыг планы бүдүн өөредилге чылында **68 шакты, неделяда 2 шакты** тургузуп турар:

Өөредилге планы дараазында номнар болгаш методиктиг сүмелерни ажыглаарын сүмелээн. 1-4 класстарга уругларның билиин хынаары – биле А. А. Алдын – оолдун «Эдертиглер болгаш диктантылар чыындызы», А.А.Алдын-оол «Диктантылар чыындызы» дөрт чылдыг эге школаның 1-4 класстарынга Кызыл-2010ч

Өөреникчилерниң билиглеринге, мергежилдеринге болгаш чаңчылдарынга кол негелделер өөреникчилер 4-кү классты дооскаш, дараазында билиглерни алган турар:

- сөстүң тургузуу: дазыл, чогаадылга болгаш өскертилге кожумактары; чугаа кезектери: чүве ады, демдек ады, кылыг сөзү, эдеринчилер; домак кежигүннери:чугула (кол сөс, сөглекчи) болгаш ийиги чергениң.

Өөреникчилерниң алган турар мергежилдери:

- шын бижилгезин өөренип алганы сөстерлиг 55-65 хире сөстүг сөзүглелди чараш холжүжү-биле чазыг чокка дүжүрүп азы адап бээрге бжиيري, аңаа херек таварылгада улуг секти, айтырыг болгаш кыйгырыг демдектерин шын салыры;
- фонетиктиг сайгарылганы кылыры: сөстерни слогтарга чарары, ажык болгаш ажык эвес уннерни ылгап, сөстерде үннерни болгаш үжүктерни шын тодарадып билири;
- сөстерни тургузуг талазы-биле сайгарып билири (дазыл, чогаадылга, өскертилге кожумактарын ылгаары);
- чугаа кезектерин болгаш оларның грамматиктиг демдектерин (чүве адының санын, падежин, кылыг сөзүнүң үелерин) билири;
- домакта сөстерниң аозында харылзаазын тургузар, оларны сөс каттыжыышкынарнынга чарар;
- домактарның бөдүүн синтаксистиг сайгарылгазын кылыр: чугаалаар сорулгазының аайы-биле оларның янзызын тодарадыр, чугула болгаш ийиги черге кежигүннерин аңгылаар, оларның аразында харылзаазын айтырыглар дузазы-биле тургузар;
- коллективти-биле тургускан план эзугаар 55-60 хире сөстүг эдертиг болгаш чогаадыг бжиир.

Өөредилге материалын хувааганы

№ п/п	Болуктернин аттары	Шагы
1	Ийиги болгаш ушку класстарга ооренген чуулдерин катаптаары	11
2	Домак	4
3	Созуглел	1
4	Чуве ады	9
5	Демдек ады	8
6	Сан ады	5
7	Ат орну	7
8	Кылыг созу	14
9	Наречие	2
10	Чыл тончузунде катаптаашкын	7
	Түңнел	68

Программаны түргүзүп тура дараазында принциптерни сагаан:

1. Коммуникативтиг принцип. Уругларның тыва дылда аас-чугаазын харылзаалыг чугаага сайзыраңгай, тодаргай болуру - биле аңгы-аңгы хевирлерин ажыглап билиринге өөредир.
2. Төрөөн дылын шын, медреселдиг ажыглап билирининг принциви.
3. Көргүзүг материалдарын ажыглаар принцип.
4. Дес-дараалашкаан барымдаалаар принцип.
5. Уругларның назы-харын барымдаалаан принцип.

Тыва дылда өөредилге программанын шиңгээттингенининг чижек түңнелдери.

Төрөөн дылды өөренигининг түңнелинде өөреникчилер тыва дылды чон аразында

харылзажырының болгаш национал культуразының кол херексели деп медресеп билген турар ужурлуг. Ынчангаш уругларның төрөөн дылынга эки хамаарылгазы, дылды шын, частырыг чок ажыглап билиринден хамааржыр. Тыва дыл уругларга өөредилгениң кол дозу база даап боданышкынының, медресеп билиишкинининг, чогаадыкчы чоруун сайзырадырынга кол херексел болур.

Тыва дылды өөренип турар үеде өөреникчилер аас – биле болгаш бижимел харылзаалыг чугаага бодунуң чогаадыкчы чоруун ажыглап, херек медээ - дыңнадыгны, өөредилге даалгаларын күүседиринге янзы-бүрү номнардан(өөредилге номнары, энциклопедия, словарьлар, солун-сеткүүлдерден) тып өөренир.

Төрөөн дылды өөренигининг түңнелинде өөреникчилерниң чаа өөредилге материалын өөрениринге сонуургалы бедип, тыва дылды улаштыр бедик чадага өөренирининг дөзү болур.

Кижидилге талазы-биле алырга, уруглар чугаа культуразының чурумунга, аас чугаазынга, төрөөн дылынга хамаарылгазы чоннуң сагыш-сеткилининг бедик көдүрлүүшкүнүнүң херексели деп билип алыр ужурлуг.

4-кү классты доозуп тура тыва дылда программаны билип алганының планнаттынган түңнелдери.

Личностуг өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

Тыва дылды боданырының болгаш чон аразында харылзажырының эң-не кол херексели деп медресеп билири

- өөредилгениң чедишкинниг болурунунг чылдагаанын тып билири;

- Тыва дылды билири дээрге-ле национал культураның чоргааралы болур.

- Кижилерниң угаан-бодалын болгаш сагыш-сетклин илередир дылдың аңгы-аңгы хевирлерин сайзырадып билири.

- Чоннуң аас-чугаазының аялгаларынче кичээнгей салып билири.
- Тыва дылга сонургалы бедип, ону хандыр өөренири болур.
- Аас болгаш бижимел чугаага дылды кайы хире билирин боду хынап билири болур

Өөреникчилерге хевирлеттинер билиглер:

- Төрөөн дылын камнап билир болгаш оон сайзыраарыга бодунуң улуг-хуузун кириштирип турарын медресеп билири.
- Тыва дылды эстетиктиг омур-хевирниң кижизиттинеринге, кижилер аразында харылзааның дөзү кылдыр шилип алыры болур.

Метапредметтиг

Регулятивтиг өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

- Кичээлде кандыг сорулга салдынганын билген турар.
- Кичээлдин сорулгаларыга хамаарыштыр бодунуң кылыр ужурлуг ажылдарын планнап алыры.
- Мергежилгелер бодаарда кандыг аргалар ажыглаарын медреселдиг шилип алыр ужурлуг.
- Өөредилге үезинде берген даалгаларны дес-дараалаштыр база алгоритм ёзугаар кылып билир ужурлуг.
- Бодунуң болгаш эжиниң орфографтыг болгаш бижик демдектеринге кылган частырыгларын база боду бодун хынап билир ужурлуг.

өөреникчилерниң өөренип алыр аргалары:

- Башкы-биле демниг ажылдажыышкын үезинде бердинген темага чаа сорулгаларны салып билири;
- Кылган ажылдарыга болгаш ажыл үезинде бот хыналданы шын кылып турарын сайгарып, шинчилеп билири;
- Бодунуң ажылын планнап билири;

өөредиглиг

өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

- өөредилгеге херек билиглерни энциклопедияларны, словарьларны, справочниктерни, өөредилге номнарын, Интернетти ажыглап тургаш тып билири;
- Тыва дылда схемаларны, модельдерни, демдектерни ажыглап билири;
- Белен таблица, схемаларны, сөзүглелдерни долдуруп билири;
- Дылда үннерни, үжүктөрни, сөстүң кезектерин, домак кежигүннерин, бөдүүн домактарны тып, анализтеп, сайгарып, деңнеп, бөлүктөп билири;
- План ёзугаар өөрөнгөн материалды бөлүктөп, түңнеп билири;
- Номчаан сөзүглелдеринден кол утка илередип турар домактарны тып билири;
- Сөстөрдө орфограммаларны тып билири;

өөреникчилерниң өөренип алыр аргалары:

- Херек билиглерни библиотекалардан, өөредиглиг литературадан болгаш Интернеттен тып билири;
- Медреселдиг болгаш хостуг аас болгаш бижимел чугааны тургузуп билири;
- Логиктиг угаап боданыышкынын аас болгаш бижимел чугаага шын тургузуп билири;
- Алган медээлерни критиктиг үнелеп билири;

Коммуникативтиг

өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

- Чугааны диалог хевирин билири.
- Эжи-биле ажылдап тургаш кайы арга шын дээрзин, эжинин үзел-бодалы-биле деңнештирип тургаш ниити түңнел үндүрүп шыдаар ужурлуг.
- Өөреникчилер аразында сүмележип тургаш ниити түңнелди үндүрүптөри.
- Бодунуң үзел-бодалын илередип билири.
- Билдинмес чүүл бар болза, катап айтырып тургаш билип алыр аргалыг.

- Бот-боттарының аразында хынажып база кошкак өөренир эштеринге дуза кадып шыдаар ужурлуг.

өөреникчилерниң өөренип алыр аргалары:

- Салып алган сорулгаларын чедип алырда өске кижилерниң үзел – бодалдарын база дыңнап, үнелеп билири;

- Уруглар боттарының аразында дузалажып тургаш бот-боттарының аразында хыналданы шын чорудуп билири;

- Аас чугаага өөренип алган билиглерин шын ажыглап билири;

- Эжинге дамчыдар херек медээни долу болгаш дес-дараалашкак кылдыр дамчыдып билири;

Тыва дылда чыл төнчүзүндө өөреникчилерниң билип алган турар ужурлуг билиглери.

өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

- Тыва дылды боданырының болгаш чон аразында харылзажырының эң-не кол херексели деп медресеп билири.

- өөредилгениң чедишкинниг болурунуң чылдагаанын тып билири;

- Сөстүң тургузуу: дазыл, чогаадылга өскертилге кожумактары;

- Чугаа кезектери: чүве ады, демдек ады, кылыг сөзү, эдеринчилер;

- Домак кежигүннери: чугула болгаш ийиги чергениң кежигүннери.

- Коллективтии – биле тургускан план ёзугаар 45-50 хире сөстүг эдертиг болгаш чогаадыг бижиир.

- Тыва дыл кичээлдеринде билиглерин херек кырында чогаадыкчы ажыл үезинде, бодалдарын илередирде, аас болгаш бижимел чугаа үезинде ажыглап билири;

- өөредилге үезинде берген даалгаларны дес-дараалаштыр база алгоритм ёзугаар кылып билир ужурлуг.

- өөредилгеге херек билиглерни энциклопедияларны, словарьларны, справочниктерни, өөредилге номнарын, Интернетти ажыглап тургаш тып билири;

- Эжи-биле ажылдап тургаш кайы арга шын дээрзин эжиниң үзел-бодалы-биле деңнештирип тургаш ниити түннел үндүрүп шыдаар ужурлуг.

Өөреникчилерниң өөренип алыр аргалары:

- Чугаа кезектерин тып, аңгылап билири;

- Орфографтыг частырыг туруп болур черни сөс иштинден тып билири;

- Төрээн дылын камнап билир болгаш ооң сайзыраарыга бодуну үлүг-хуузун кириштирип турарын медресеп билип, эстетиктиг окур-хевирниң кижизиттинеринге, кижилер аразында харылзааның дозу кылдыр шилип алыры болур.

- Дылдың дүрүмненин ажыглап тургаш бодунуң бодалдарын илередип билири;

- Медреселдиг болгаш хостуг аас болгаш бижимел чугааны тургузуп билири;

Предметтиг.

Өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглери:

- Шын бижилгезин өөренип алганы сөстерлиг 45-50 хире сөстүг сөзүглелди чараш хол үжүү-биле чазыг чокка дүжүрүп азы адап бээрге бижири, аңаа херек таварылгаларда улуг секти, айтырыг болгаш кыйгырыг демдектерин шын салыры.

- Фонетиктиг сайгарылганы кылыры: сөстерни слогтарга чарары, ажык болгаш ажык эвес үннери ылгап, сөстерде үннени болгаш үжүктөрни шын тодарадып билири;

- Сөстерни тургузуг талазы-биле сайгарып билири (дазыл, чогаадылга, өскертилге кожумактарын ылгаар).

- Чугаа кезектерин болгаш оларның грамматиктиг демдектерин (чүве адының санын, падежин, кылыг сөзүнүң үзелери) билири;

- Домакта сөстерниң аразында харылзаазын тургузар, оларны сөс каттыжышкыннарынга чарар;

- Домактарның бөдүүн синтаксистиг сайгарылганын кылыр: чугаалаар сорулганының аайы-биле оларның янзызын тодарадыр, чугула болгаш ийиги чергениң кежигүнненин аңгылаар, оларның аразында харылзаазын айтырыглар дузазы-биле тургузар.

- Коллективтии – биле тургускан план ёзугаар 45-50 хире сөстүг эдертиг болгаш чогаадыг бижиир.

Өөреникчилерниң өөренип алыр аргалары.

- Тыва дылда синоним, антоним сөстөрни деңнеп тургаш тып билири;
- Бердинген сөстүң долу фонетиктиг сайгарылгазын кылып билири;
- Бодунуң кылган ажылын долузу-биле хынап, бодунга демдекти шын салып билири;
- Чогаадыг бижип тургаш бодунуңүзел-бодалын долузу- биле бодунуң сөстөри-биле аас болгаш бижимел хевирге дамчыдып билири;
- Домакта сөстөрни аразында харылзаазын тып, оларны сөс каттыжыышкыннарынга чарып билири;
- Домактың синтаксистиг сайгарылгазын кылып билири;
- Чугаа кезектерин тып, аңгылап билири;
- Орфографтыг частырыг туруп болур черни сөс иштинден тып билири;

Чогаадыкчы ажылдар.

өөреникчилерни өөренип алган турар билиглери:

- План ёзугаар сөзүглелди тургузуп билири;
- Бердинген чуруктарга чогаадыгларны тургузуп чогаадып билири;
- Даалгаларлыг мергежилгелерни шын, медреселдиг кылып билири;
- Тыва дыл кичээлдеринде билиглери херек кырында чогаадыкчы ажыл үезинде, бодалдарын илередирде, аас болгаш бижимел чугаа үезинде ажыглап билири;

Өөреникчилернин өөренип алыр аргалары:

- Бодунуң чогаадыынга чурук чуруп билири;
- Дылдың дүрүмнерин ажыглап тургаш, бодунуң бодалдарын илередип билири;
- Домактарда кылган частырыгларны тып, эдип билири.
- Эгезин берген чугааны улаштыр чогаадып билири;

Тыва дылдын календарь – тематиктиг планы (4 класс)

№	Кичээлдин темазы	Шагы	Ниити билиглер	Оореникчинин билиг, мергежилдеринге кол негелделер	Эртер хуну		
					план	факт	
Ийиги болгаш ушку класстарга ооренгенчуулдерин катаптаары -11шак							
1	Домак. Домакта состернин харылзаазы.	1	Домак деп чул? Утказынын аайы-биле домактарны ылгап билир.Бижик демдектерин шын хереглеп билир. Харылзаалыг чугаа деп чул?	Билген турар: домактын чугула болгаш ийиги черге кежигуннерин; состернин харылзаазын болгаш домактын соолунге бижик демдектерин.			
2	Домактын чугула болгаш ийиги черге кежигуннери	1	Кол сос, соглекчи болгаш ийиги чергенин кежигун-нерин домактан тып билир. Дурумнени билген турар.				
3	Созуглелдин янзылары: тоожуушкун, чурумал, угаап боданыышкын	1	Дурумну билген турар. Созуглелдин утказын билген турар.	Билген турар: созуглелдин темазын, кол бодалын, кезекте-рин, кезек бурун-де домактар-нын утка талазы-биле харылзаа-зын, созуглелдин планын.			
4	Уннер болгаш ужуктер. Слог.	1	Ажык, ажык эвес уннерни состерден тодарадып билир. Состерни слогтарга чарып билир.		Билген турар: ун, ужуктун ылгалын; ыткыр болгаш дулей уннернин база дакпырлаан ажык эвес уннернин шын бижилгезин.		
5	Ажык эвес уннерни дакпырлап бижиири. Куштуг болгаш кошкак ажык эвес уннер.	1	Дакпырлаан ажык эвес ужуктерни сос иштинге шын бижип билир. Куштуг болгаш кошкак ажык эвес уннерни ылгап билир.				
6	Хыналда диктант «Чараа-чечен».	1	Ооренген состеринге диктантыны бижип билир.	Ооренген дурумнерге диктантыны бижип дамчыдары			
7	Частырыглар-биле ажыл. Дазыл болгаш торел состер	1	Торел состерни тодарадып болгаш тургузуп билир. Домактар чогаадып, утказын тайылбырлап билир.	Билген турар: состун дазылын, кожумаан (чогаадылга, оскертилге кожумактары).			
8	Дазыл болгаш кожумактар.	1	Состун тургузуу сайгарар				

9	Чогаадылга кожумактары.	1	Чогаадылга кожумактарын шын тып шыяры. Созуглелди частырыг чок шын дужуруп бижип билир	Билген турар: ооренгени дурумнерге состерни шын бижиирин; кожумактарын ылгап билири.		
10	Оскертилге кожумактары.	1	Оскертилге кожумактарын таныыр. Оларнын утказын билир Соске шын ажыглап шыдаар.	Ооренген кожумактарын ылгап билген турар. Чогаадылга болгаш оскертилге кожумактарын ажыглап чаа сотер тургузар		
11	Дефистеп бижиир нарын состер. Дазылы кызырылган нарын состер	1	Нарын состерни шын бижип билир. Аас болгаш бижимел чугаага хереглеп шыдаар.	Билген турар: дефистеп бижиир нарын состерни; дазылы кызырылган нарын состерни		
Домак 4 шак						
12	Домак дугайында билиг. Нарын домак.	1	Домактарнын болуктерин билир. Чугула болгаш ийиги черге кежигуннерин тодарадып, шыйып шыдаар	Билген турар: домак дугайында дурумун ооренир. Бодун болгаш нарын домактарны ылгап билири		
13	Чангыс аймак кежигуннерлиг домактар. Чангыс аймак кежигуннернин холбажыр аргалары.	1	Чангыс аймак кежигуннерлиг домактарнын холбажыр аргаларын билиндирер.	Билген турар: чангыс аймак кежигуннернин шын бижилгезин, частырыгларны тып болгаш тайылбырлап билири. Билген турар: санаар ун аяны;		
14	Хыналда диктант "Алдын кус»	1	Дыннаан созуглелин бижип дамчыдары	эвилелдер чок база болгаш, а, ынчалздаа, биле деп эвилелдер-биле каттышкан чангыс аймак кежигуннерлиг домактарны.		
15	Диктантынын анализи. Дорт чугаалыг домактар. (Адалгалыг домактар). Диалог.	1	Дорт чугаалыг болгаш адалгалыг домактарны таныыр. Оларны аянын номчуур. Бижик демдектерин шын салып билир. Кандыг – бир темага диалог туругузуп билир. Диалогка бижик демдектерин шын хереглеп шыдаар.	Билген турар: диалог болгаш дорт чугаалыг домактарны болгаш оларга бижик демдектерин салырын; адалгалыг домактарны.		
Созуглел – 1 ш						

16	Созуглел. Созуглелдин кол темазы болгаш кол бодалы.	1	Харызаалыг чугаа деп чул дээрзин билир. Чугаанын темазын, кол бодалын илередип шыдаар. Кезектерге чарып алгаш чугаалар билир.	Созуглел деп чул, оон кол темазын тодарадып билген турар			
Чуве ады 9ш							
17	Чуве адынын дугайында нити билиг. Чуве аттарынын падежтерге оскерлири. Чангыстын саны.	1	Дурумнерни сдоктаадып алган турар. Чуве аттарын чугаага болгаш бижикке шын хереглеп билир турар. Тыва дылдын падежтерин, айтырыгларын билир боор. Чуве адынын падежин шын тодарадып шыдаар.	Билген турар: хойнун санында чуве аттарынын падежтерге оскерлирин; чуве адынын хамаарылга хевирин; орус дылдан улегерлеп алган состернин падежтерге оскерлирин; оларнын шын бижилгезин; хуу болгаш ниити чуве аттарын; чоок болгаш удурланышкак чуве аттарын шилип билири.			
18	Адаарынын падежи. Кым? Чуу? Хамаарыштыларынын падежи. Кымнын? Чунун?	1	Адаарынын болгаш хамаарыштыларынын падежинде чуве аттарын тодарадып чугаага хереглеп билир болур.				
19	Бээринин падежи. Кымгы? Чуге? Каяа? Онаарынын падежи Кымны? Чуну?		Бээринин болгаш онаарынын падежтерин чугаага шын хереглеп шыдаар болур.				
20	Турарынын падежи. Кымда? Чуде? Кайда? Унеринин падежи. Кымдан? Чуден? Кайыын?	1 1	Турарынын падежин чугаага ажыглаары Унеринин падежинин кожумактарын бижири				
21	Углаарынын падежи. Кымче? Чуже? Кайнаар? Чуве аттарынын падежтерге оскерлири. Чангыстын саны деп теманы туннээри	1	Углаарынын падежинде состерни шын бижири Ооренген билиглерин хереглеп билир. Бот ажылга бодунун билиин хынаар. Практиктиг ажылдар				
22	Хыналда диктант «Кыш»	1	Диктантыны дыннап бижиир Ооренген билиглерин ажыглап билир.		Билген турар: ажылды бот тускайлан кылып билири		
23	Хойнун санында чуве	1	Бот ажыл.			28.11	

	аттарынын падежтерге оскерлири		Сос болгаш домак биле ажыл.			
24	Чуве адынын хамаарылга хевири.	1	Созуглел-биле ажыл. Хайгаарал болгаш анализ.			
25	Орус дылдан улегерлеп алган состернин падежтерге оскерлири	1	Чурук-биле ажыл.			
26	Хыналды ажыл.	1	Алган билиглерни хынаары	Билген турар: ажылды бот тускайлан кылып билири		
Демдек ады -8 шак						
27	Демдек адынын утказы болгаш харыылаар айтырыглары	1	Бот ажыл Хайгаарал болгаш анализ ажылы			
28	Укталбаан болгаш укталбаан демдек аттары	1	Демдек адынын дугайында билири. Оларны домак иштинден тып билири.	Билген турар: укталбаан болгаш укталган демдек аттарын; чоок болгаш удур-ланышкак уткалыг демдек аттарын; оларны шын бижжирин; дорт болгаш кожурген уткалыг демдек аттарын ажыглаарын		
29	Удурланышкак болгаш чоок уткалыг демдек аттары	1	Удурланышкак болгаш чоок уткалыг демдек аттарын тып ылгап билири			
30	Хыналда диктант «Ушкан пош»	1				
31	Частырыглар-биле ажыл. Демдек аттарынын чуве аттары-биле холбаазы	1	Демдек ады деп чул дээрзин билири, оларнын айтырыгларын болгаш арыннарын билири			
32	Демдек аттарынын кожумактарын шын бижири. Демдек аттарынын тургузуун шын сайгарары	1				
33	Ооредиглиг эдертиг «Кужугет Октай»	1	Эдерти бижип дамчыдары	Билген турар: аас болгаш бижимел чугаанын ылгалын; состернин шын бижилгезин; домактарнын аразында харылзаазын		
34	Онаалгалыг хыналда диктант «Дилги»	1	Алган билиглерин ажыглап билири	Билген турар: ооренип эрткени дурум-нернин шын бижилгезин		

Сан ады – 5 шак

35	Диктантаынын анализи. Сан ады, оон утказы, айтырыглары	1	Частырыгларын анализтеп билиринге ооредир. Сан ады деп чул дээрзин билири	Билген турар: сан адынын утказын, айтырыгларын; сан аттарынын болуктерин; сан аттарынын чуве аттары-биле холбаазын; оларны шын бижиирин		
36	Тун болгаш дугаар сан аттары	1	Тун болгаш дугаар сан аттары ажыглаары			
37	Сан аттарынын чуве аттары-биле холбаазы	1	Сан аттарын чуве аттары-биле кады ажыглаары			
38	Тун болгаш дугаар сан аттарын чугаага ажыглаары	1	Тун болгаш дугаар сан аттарын чугаага ажыглаары			
39	Сан адынын дугайында алган билиглери туннээри. Тест	1	Алган билиглери ажыглап билири			

Ат орну-7 шак

40	Ниити билиг. Ат орнунун арыннарга болгаш саннарга оскерлири	1	Ат орнунун дугайында нити билиг бээри.	Арыннын ат оруннарын саннарга болгаш арыннарга оскертип билир		
----	---	---	--	---	--	--

41	Арыннын ат оруннарынын падежтерге оскерлири.	1	Арыннын ат оруннарынын падежтерге оскерлири.	Арыннын ат оруннарын падежтерге оскертип билир; ат орнунун морфологтуг сайгарылгазынын эн бодуун хевирин билир.		
42	Арыннын ат оруннарынын хереглели, чугаага ужур-дузазы.	1	Арыннын ат оруннарынын чугаага ужур-дузазы.			
43	Чурук-биле ажыл. «Куштарга болгаш дириг амытаннарга мээн дузам» деп чугаа тургузар.	1	Бодунун бодалын дамчыдып билири	Аас болгаш бижимел чугаанын ылгалын; сосстернин шын бижилгезин; домактарны шын тургузуп билирин; ат оруннарын шын ажыглап болгаш тып билири.		
44	Шилилгелиг диктант. Карточкалар-биле ажыл.	1	Арыннын ат оруннарын тывары			
45	«Ат орну» деп темага хыналда текст.	1			Ат орнунга хамаарышкан ооренип эрткени чуулдерин билген турар.	

46	Шилилгелиг диктант болгаш тестиге анализ. Частырыглар-биле ажыл.	1	Частырыгларын тып, сайгарары			
Кылыг созу – 14 шак						
47	Кылыг созунун дугайында билиг. Кылыг созунун чугаага ужур-дузазы.	1	К.с.утказын,айтырыгларын, уелерин билири	Кылыг созун оске чугаа кезектеринден ылгап билири.		
48	Кылыг созунун уелерге, арыннарга болгаш саннарга оскерлири.	1	К.с. амгы уезин тып билири оон айтырыгларын болгаш кожумактарын айтып билири	Кылыг созунун уелерге оскерлирин; болур болгаш болбас кылдыныглар илередир хевирлерин билген турар.		
49	Кылыг созунун болур болгаш болбас кылдыныглар илередири.	1				
50	Кылыг созунун амгы уези.	1	К.с.амгы уезин тып билири, кожумаан айтып билири	Кылыг созунун амгы уези уш арынныг, ийи санныг.		
51	Кылыг созунун эрткен уези.	1	К.с.эрткен уезин тып билири, кожумаан айтып билири	Кылыг созунун эрткен болгаш келир уези арыннарга, саннарга оскерлирин билген турар.		
52	Кылыг созунун келир уези.	1	К.с.келир уезин тып, оон кожумактарын айтып билири			
	Кылыг созунун уелери. Бот ажыл (быжыглаашкын)					
53	Болук чуруктар ёзугаар ооредиглиг чогаадыг (ар 139)	1	К.с дужаал хевирин созуглел иштинден тып,шын хереглеп билири	Болуушкуннун дес-дараалашкаан, план ёзугаар чогаадыг бижип билири.		
54	Хыналда диктант	1	Хыналда ажыл	Дыннаан чуулун шын бижип дамчыдары		
55	Диктантынын анализи. Кылыг созунун дужаал хевиринин дугайында билиг.	1	К.с.даар хевирин, айтырыын, утказын билири	Дужаал болгаш даар хевиринин кылыг состеринин утказын, арыннарга болгаш саннарга оскерлирин; даар хевирнин айтырыглары, кожумактары арыннар, саннарга оскерлири.		
56	Кылыг созунун даар хевирини.	1	Алган билиглерин практика кырынга ажыглап билири			
57	Кылыг созунун дужаал болгаш даар хевирлери быжыглаашкын	1	Алган билиин практикага ажыглап билири			

58	Сагындырыглыг диктант «Холдарны ургулчу чуур»	1	Чугаа кезектеринин утказын, оларны шын ажыглап билири	Ооренген орфографтыг болгаш пунктуастыг дурумнерни билири.		
59	Диктантынын частырыглары-биле ажыл. Грамматиктиг сайгарылга.	1	Алган билиглерин шын ажыглап билири			
Наречие – 2 ш						
60	Наречие	1	Наречие деп чул дээрзин билири	Наречие – оскерилбес чугаа кезээ. Домак иштинден шын тып, тодарадыры		
61	Чогаадыкчы диктант.	1	Алган билиин практикага ажыглап билири			
Чыл тончузунде катаптаашкын – 7 шак						
62	Домак. Домактын чугула болгаш ийиги черге кежигуннери.	1	Домактар сайгарылгазы	Домактын чугула болгаш ийиги черге кежигуннерин тып билири.		
63 - 64	Чангыс аймак кежигуннерлиг домактар.	2	Алган билиглерин шын ажыглап билири	Чангыс аймак кежигуннернин холбажыр аргалары; санай адап турда бижик демдектери, оларны аас болгаш бижимел чугаага ажыглап билири.		
65	Сос. Состун тургузуу.	1	Состун тургузуу	Билген турар: состун дазылын, кожумаан (чогаадылга, оскертилге кожумактары). Билген турар: ун, ужуктун ылгалын; ыткыр болгаш дулей уннернин шын бижилгезин. Ооренген чугаа кезектерин бот-боттарындан ылгап билири.		
66 - 67	Кошкак ыткыр болгаш кошкак дулей уннерни шын бжири	2	Кошкак ыткыр болгаш кошкак дулей уннерни шын бжири			
68	Хыналда диктант	1	Алган билиин практикага ажыглап билири			